

УДК 38.439: 637.5

**ВПЛИВ ЦІН ТА ДОХОДІВ НА РІВЕНЬ СПОЖИВАННЯ М'ЯСА
ТА М'ЯСНИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ**

*Лисенко Г. П., н. с. відділу економічних досліджень,
Інститут продовольчих ресурсів НААН, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-2006-4111>*

<https://doi.org/10.31073/foodresources2024-22-24>

Предмет. Вплив цін та доходів громадян на рівень споживання м'яса та м'ясних продуктів. **Мета.** Дослідити вплив цін та доходів громадян на зміну рівнів споживання м'яса та м'ясних продуктів в контексті забезпечення продовольчої безпеки України. **Методи.** У статті використано загальнонаукові та спеціальні методи: діалектичний, системного узагальнення, економіко-статистичний – для обробки й аналізу статистичних даних; графічний та табличний – для візуалізації та узагальнення результатів дослідження; абстрактно-логічний – для формулювання висновків. **Результати.** У статті проаналізовано достатність споживання м'яса та м'ясних продуктів та їх економічну доступність у домогосподарствах України залежно від місця проживання, віку та статі, середньодушових грошових доходів населення. Із застосуванням індикаторів продовольчої безпеки оцінено загальну достатність споживання харчових продуктів та їх економічну доступність для населення України. Досліджено вплив цін та доходів громадян на споживання яловичини, свинини та м'яса птиці в період з 2007 до 2021 рр. Визначено, що попит на продукт, що і так має високу вартість, скорочується при подальшому зростанні ціни. Крім того, споживачі замінюють дорожчі продукти на їх дешевші аналоги. Попит на харчові продукти середньої та нижчої вартості збільшується при скороченні їх цін і зростанні цін на дорожчі продукти. Крім того, вагомий вплив має дохід громадян. Споживання харчових продуктів стає тим більшим і різноманітнішим, чим вищою є їх купівельна спроможність. **Сфера застосування результатів.** Результати дослідження мають науково-практичний характер і можуть бути використані науковцями у подальших дослідженнях. Вони можуть слугувати джерелом довідкової інформації й використовуватися у роботі економістами, фахівцями органів влади, науковими працівниками, викладачами, аспірантами і студентами вищих навчальних закладів.

Ключові слова: м'ясо та м'ясні продукти, харчові продукти, споживання, ціни на харчові продукти, доходи громадян, вплив цін та доходів на рівень споживання, продовольча безпека, індикатори продовольчої безпеки.

**INFLUENCE OF PRICES AND INCOMES ON THE LEVEL OF CONSUMPTION
OF MEAT AND MEAT PRODUCTS IN UKRAINE**

*Hanna Lysenko, Researcher of the Department of Economic Research,
<https://orcid.org/0000-0002-2006-4111>
Institute of Food Resources of NAAS, Kyiv, Ukraine*

Subject. Influence of prices and incomes of citizens on the level of consumption of meat and meat products. **Purpose.** To investigate the influence of prices and incomes of citizens on changes in the consumption levels of meat and meat products in the context of ensuring food security of Ukraine. **Methods.** The article uses general scientific and special methods: dialectical, systemic generalization, economic-statistical – for processing and analyzing statistical data; graphical and tabular – for visualization and generalization of research results; abstract and logical – for formulating conclusions. **Results.** The article analyzes the sufficiency of meat and meat products consumption and its economic availability in Ukrainian households depending on the place of residence, age and gender, average per capita income of the population. Using food security indicators, the author evaluated the general sufficiency of food consumption and economic availability of food for the population of Ukraine. The article examines the influence of prices and incomes of citizens on the consumption of beef, pork and poultry in the period from 2007 to 2021. The results of research indicate that the demand for a product that already has a high cost decreases with a further increase in its price. Moreover, consumers replace expensive product with its cheaper counterparts. Demand for food products of medium and low cost increases with a reduction in their prices and an increase in the prices of more expensive products. The income of the population also has a significant impact on consumption. Food consumption is growing and

*becoming more diverse with increasing purchasing power of the population. **Scope of results.** Research results have a scientific and practical nature and can be used by scientists in further studies. The results can serve as a source of reference information and be used in the work of economists, government specialists, researchers, teachers, graduate students and students of higher educational institutions.*

Key words: meat and meat products, food products, consumption, food prices, incomes of citizens, influence of prices and incomes on the level of consumption, food security, indicators of food security.

Постановка проблеми. В сучасних умовах тривалої війни надзвичайно критичною постає проблема забезпечення населення харчовими продуктами в потрібній якості та кількості. Через воєнну агресію росії Україна, починаючи з 2014 року, зазнала значних економічних втрат, що критично посилились після повномасштабного вторгнення 2022 року. Було зруйновано виробничі потужності, розірвано виробничо-логістичні ланцюги, поглиблено негативні тенденції, що вже розвивались в галузі. Тому надзвичайно важливо досліджувати економічні важелі впливу на забезпечення продовольчої безпеки України, зокрема цін на харчові продукти та доходів громадян, що відіграють ключову роль у доступності продовольства для населення. Дослідимо вплив цих факторів на споживання м'яса та м'ясних продуктів, як основного, традиційного для нашої країни, джерела білків, поживного та складно замінюваного в раціоні українців харчового продукту.

Питання дослідження впливу ціни та доходів на рівень споживання різних харчових продуктів та забезпечення продовольчої безпеки вивчались у працях іноземних та українських учених, зокрема Р. Huangfu, F. Pearson, F. M. Abu-Hijleh, C. Wahlich та ін. [1], Т. Andreyeva, M. W. Long, K. D. Brownell [2], О. А. Шуст, І. М. Паски, Д. Ф. Крисанова, М. І. Ібатулліна [3], О. В. Коваленко, О. В. Бокій [4], Г. М. Колісник [5], І. В. Городняк [6]. Проте, попри увагу наукової спільноти до проблеми, питання пошуку і ефективного застосування економічних факторів впливу на забезпечення продовольчої безпеки є все ще недостатньо розкритим і потребує подальших досліджень.

Мета. Дослідити вплив цін та доходів громадян на зміну рівнів споживання м'яса та м'ясних продуктів в контексті забезпечення продовольчої безпеки України.

Матеріали та методи. У статті використано загальнонаукові та спеціальні методи: діалектичний, системного узагальнення, економіко-статистичний – для обробки й аналізу статистичних даних; графічний та табличний – для візуалізації та узагальнення результатів дослідження; абстрактно-логічний – для формулювання висновків.

Результати та обговорення. Продовольча безпека країни визначається двома складовими – економічною та фізичною доступністю харчових продуктів для населення. Доступність продовольства реалізується через можливість його придбання з врахуванням купівельної спроможності, ціни та його наявності у відповідній кількості та необхідної якості [5]. Важливо дослідити як зміна ціни впливає на рівень споживання харчових продуктів, а саме м'яса та м'ясних продуктів як одного з найдорожчих і основних джерел білка для населення.

В Україні, відповідно до Постанови КМУ від 05.12.2007 № 1379 [7], виділяють наступні індикатори продовольчої безпеки для основних харчових продуктів: добова енергетична цінність раціону людини, забезпечення раціону людини основними видами продуктів, достатність запасів зерна у державних ресурсах, економічна доступність продуктів, диференціація вартості харчування за соціальними групами, ємність внутрішнього ринку окремих продуктів, продовольча незалежність за окремим продуктом.

Для проведення дослідження з впливу зміни цін на рівень споживання харчових продуктів проаналізуємо два індикатори із вище наведених, що оцінюють рівень забезпечення раціону людини основними видами харчових продуктів та економічну доступність продовольства для населення.

Індикатор достатності споживання окремого продукту характеризує забезпечення раціону людини основними видами харчових продуктів. Він обчислюється як

співвідношення між фактичним споживанням окремого продукту та його раціональною нормою, за формулою:

$$C = \frac{C_{\text{ф}}}{C_{\text{р}}} , \quad (1)$$

де C – індикатор достатності споживання окремого продукту, $C_{\text{ф}}$ – фактичне споживання окремого продукту на одну особу за рік, $C_{\text{р}}$ – раціональна норма споживання окремого продукту на одну особу за рік, погоджена з МОЗ [7].

Результати розрахунку індикатора достатності споживання окремого продукту було відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Індикатор достатності споживання окремого продукту

Показник	Норма споживання	Фактичне споживання у 2021 році	Індикатор, коеф.
Хліб, хлібопродукти в перерахунку на борошно, кг/рік	101	92,7	0,92
Картопля, кг/рік	124	132,4	1,07
Овочі, баштанні, кг/рік	161	165,9	1,03
Фрукти, ягоди, виноград, кг/рік	90	59	0,66
Цукор, кондитерські вироби, кг/рік	38	28,5	0,75
Олія, маргарин, кг/рік	13	13,6	1,05
М'ясо, м'ясопродукти у перерахунку на м'ясо, кг/рік	80	53	0,66
Риба, рибопродукти, кг/рік	20	13,2	0,66
Молоко, молокопродукти у перерахунку на молоко, кг/рік	380	201,5	0,53
Яйця, шт. /рік	290	272	0,94
Енергетична цінність, ккал	2920	2677	0,92

Джерело: Розраховано автором на основі даних [8]

Індикатор достатності споживання окремого продукту, показує що у 2021 році населення України споживало значно менше від норми молока, м'яса, риби та фруктів. Молока українці вживали на 47% менше від норми, а м'яса, риби та фруктів на 34% менше кожен відповідно. Крім того, у 2021 році було спожито хліба та яєць менше від раціональної норми на 8% та 6%. Переїдали українці картоплі на 7%, олії на 5% та овочів на 3% більше від раціональної норми. Загалом середньостатистичний громадянин України у 2021 році недоотримав 8% калорій від раціональної норми.

Для аналізу економічної доступності харчових продуктів для населення України проаналізуємо індикатор продовольчої безпеки, що визначається як частка сукупних витрат на харчування у загальному підсумку сукупних витрат домогосподарств і визначається за формулою:

$$E = \frac{B_x}{B_c} 100\% , \quad (2)$$

де E – індикатор економічної доступності продуктів, B_x – витрати населення на харчування; B_c – сукупні витрати населення [7].

Результати розрахунку індикатора економічної доступності продуктів у таблиці 2.

Індикатор економічної доступності харчових продуктів у 2021 році складав 46,9%, що менше від рівня 2020 року і не перевищує граничний рівень – 60%. Проте це надзвичайно високий результат. Він свідчить про те, що в Україні майже половину своїх витрат громадяни витрачають на їжу, в той час, як в інших країнах цей показник може відрізнитись в десятки разів. Найменше на їжу приготовлену вдома витрачають у США (6,7% від усіх витрат), Сінгапурі (8,4%), Великій Британії (8,7%), Ірландії (9,2%), Швейцарії (9,9%). В рейтингу із 105 країн, Україна посідає 93 місце, поруч із Ефіопією та Камбоджа. Найбільшу частку в структурі витрат на їжу має Нігерія (59%), М'янма (56,6%), Кенія (56,1%) тощо [9, 10]. Варто відзначити, що цей рейтинг складали на основі

даних про їжу, яку спожили вдома, а не у закладах громадського харчування. У країнах із вищим рівнем доходів громадян, культура споживання їжі вдома чи у закладах громадського харчування може значно відрізнятись. В Україні на харчування поза домом у 2021 році в середньому витрачали лише 1,3% від усіх витрат домогосподарств [8].

Таблиця 2

Індикатор економічної доступності продуктів

Середньомісячні витрати домогосподарств	2020 р.	2021 р.
Усі витрати, грн	8005,6	9509,3
Витрати на продукти харчування та безалкогольні напої, грн	3932,9	4456,1
Індикатор економічної доступності продуктів, %	49,1	46,9

Джерело: Розраховано автором на основі даних [8]

Дослідимо детальніше особливості споживання та економічної доступності харчових продуктів у домогосподарствах України залежно від місця проживання, віку та статі, середньодушових грошових доходів (табл. 3). У 2021 порівняно із 2020 роком обсяг грошових витрат на харчування зріс на 13%. Із них витрати на м'ясо та м'ясопродукти склали 23,2%. Обсяг грошових витрат на м'ясо у 2021 порівняно з 2020 роком збільшився на 10,6%, проте фактичний рівень споживання м'яса скоротився на 2,1%. Крім того, середньомісячний рівень споживання м'яса у 2021 році був меншим від раціональної норми на 33,7%. Міське населення витрачало на м'ясо та м'ясопродукти на 39,9% більше коштів ніж сільське і споживало на 18% більше м'яса. В структурі грошових витрат у містах на м'ясо витрачали 24,4% із всього бюджету на харчові продукти, у селах – 19,9%.

Залежно від віку та статі найменше м'яса споживали молоді люди. Зокрема, жінки у віці від 18 до 35 років в середньому в місяць недоотримували 35,5% м'яса від раціональної норми, чоловіки у віці від 18 до 35 років – 32,5%. У 2021 порівняно із 2020 роком зростало споживання м'яса лише у чоловіків у віці від 18 до 35 років, у решти споживачів – скорочувалось, або було на тому ж рівні. На противагу витрати на м'ясо зростали у всіх категоріях споживачів.

Найбільше м'яса та м'ясопродуктів у 2021 році споживали українці з доходом більше 12 тис. грн на місяць. Проте, навіть вони недоотримували 8,5% м'яса порівняно із раціональною нормою його споживання. Також, із табл. 3 видно, що із збільшенням доходів громадян зростає обсяг споживання м'яса. Якщо споживачі, що мали у 2021 році дохід менше 3 тис. грн, споживали в середньому всього 3 кг м'яса на місяць, то споживачі з доходом більше 12 тис. грн – 6,1 кг, тобто в 2 рази більше, здійснюючи, при цьому, у 2,7 разів більше грошових витрат на м'ясо. Споживачі з доходом менше 3 тис. грн у 2021 році витрачали на м'ясо 17,1% від своїх доходів, споживачі з доходом більше 12 тис. грн – 11,7%.

Результати досліджень свідчать, що характерним для України в довоєнні роки було зростання грошових витрат на споживання м'яса та м'ясопродуктів при скороченні фактичного рівня споживання м'яса, а також існування прямої залежності обсягу споживання м'яса від рівня доходу населення. Ринок м'яса та м'ясопродуктів в останні роки характеризувався зростанням цін на м'ясну продукцію при одночасному скороченні купівельної спроможності населення, що було спричинено нестачею сировинної бази (скороченням поголів'я ВРХ та свиней), високою собівартістю виробництва м'ясної продукції, втратою виробничих потужностей та можливостей для розвитку галузі через військові дії росії з 2014 року, світові кризи та ін.

Таблиця 3

**Грошові витрати та рівень споживання м'яса та м'ясопродуктів
різними категоріями споживачів в розрахунку на місяць**

Показник	Грошові витрати в розрахунку на 1 домогосподарство, грн			Споживання в розрахунку на 1 особу, кг			
	2020	2021	Зміна 2021/2020, %	2020	2021	Зміна 2021/2020, %	2021 /норма ¹ , %
У середньому на одне домогосподарство/особу							
М'ясо та м'ясопродукти	961,77	1064,10	10,6	4,8	4,7	-2,1	-33,7
Частка м'яса та м'ясопродуктів в усіх витратах на харчування, %	23,8	23,2	-	-	-	-	-
Залежно від місця проживання							
У місті	1113,94	1221,36	9,6	5,1	5,0	-2,0	-25
Частка м'яса та м'ясопродуктів в усіх витратах на харчування міського населення, %	25,1	24,4	-	-	-	-	-
У сільській місцевості	643,5	733,75	14,0	4,1	4,1	0	-38,5
Частка м'яса та м'ясопродуктів в усіх витратах на харчування сільського населення, %	20,0	19,9	-	-	-	-	-
Залежно від віку та статті							
Жінки від 18 до 35 років	1182,68	1294,96	9,5	4,3	4,3	0	-35,5
Жінки від 36 до 59 років	1085,93	1223,39	12,7	4,6	4,6	0	-31
Жінки 60 років і старше	820,43	898,22	9,5	4,8	4,6	-4,2	-31
Чоловіки від 18 до 35 років	1149,98	1294,90	12,6	4,4	4,5	2,3	-32,5
Чоловіки від 36 до 59 років	1121,86	1239,31	10,5	4,7	4,6	-2,1	-31
Чоловіки 60 років і старше	907,10	988,42	9,0	4,7	4,6	-2,1	-31
Залежно від середньодушових грошових доходів							
До 3000 грн	573,61	513,27	-10,5	3,2	3,0	-6,3	-55
3000 – 4000 грн	728,17	737,81	1,3	4,0	3,7	-7,5	-44,5
4000 – 5000 грн	939,66	899,61	-4,3	4,4	3,9	-11,4	-41,5
5000 – 6000 грн	1031,14	1061,09	2,9	4,8	4,6	-4,2	-31
6000 – 7000 грн	1107,54	1203,38	8,7	5,0	4,8	-4,0	-28
7000 – 8000 грн	1221,63	1238,71	1,4	5,5	5,0	-9,1	-25
8000 – 9000 грн	1263,99	1295,93	2,5	6,4	5,5	-14,1	-17,5
9000 – 10000 грн	1192,73	1395,27	17,0	6,0	5,3	-11,7	-20,5
10000 – 11000 грн	1428,28	1525,23	6,8	6,4	5,9	-7,8	-11,5
11000 – 12000 грн	1324,77	1396,32	5,4	6,3	5,6	-11,1	-16
Понад 12000 грн	1427,02	1405,23	-1,5	6,3	6,1	-3,2	-8,5

Джерело: Сформовано автором на основі даних [8]

Проаналізуємо вплив цін та доходів громадян на споживання м'яса та м'ясних продуктів.

В період з 2007 до 2021 рр. рівень споживання м'яса та м'ясних продуктів був нижчим від раціональної норми. У 2007 році різниця між ними складала 42,9%, а у 2021 році вона скоротилась до 33,7% (рис. 1).

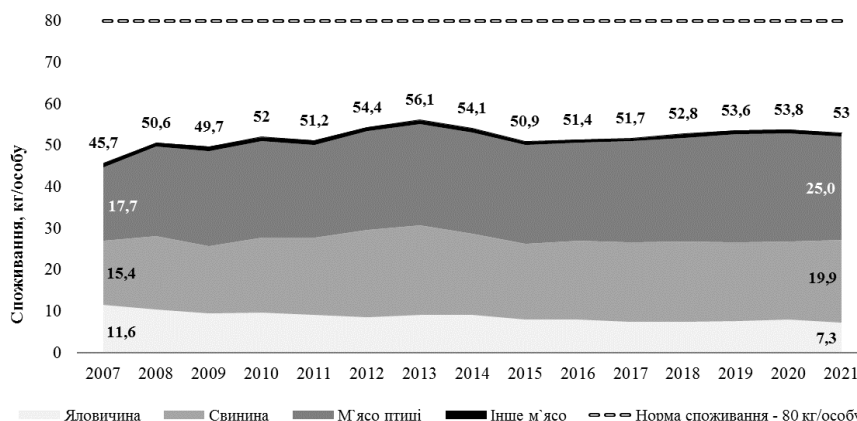

Рис. 1. Відповідність фактичного споживання м'яса та м'ясопродуктів раціональній нормі в Україні

Джерело: Розраховано автором на основі даних [8]

Крім загального рівня раціональної норми споживання м'яса та м'ясних продуктів українці не дотримуються і пропорцій по видам м'яса. Відповідно до встановлених норм, кожен українець повинен щорічно споживати близько 32,4 кг яловичини та телятини, 28,2 кг свинини, 16,6 кг м'яса птиці. Фактично ж у 2021 році населення України недоотримувало яловичини та телятини, свинини, в той час як м'яса птиці було спожито значно більше ніж необхідно. Саме за рахунок м'яса птиці, було забезпечено більш-менш достатній рівень споживання м'яса та м'ясних продуктів. Якщо яловичину вживали менше раціональної норми на 77%, свинину – на 29%, то м'ясо птиці перебільшувало норму на 51%. У 2021 році із 53 кг спожитого м'яса 13,8% складала яловичина, 37,5% – свинина, 47,2% – м'ясо птиці та 1,5% – інше м'ясо. У 2007 році співвідношення споживання різних видів м'яса було дещо ближчими до раціональної норми. Тоді із 45,7 кг спожитого м'яса яловичина складала 25,4%, свинина – 33,7%, м'ясо птиці – 38,7%, а інше м'ясо – 2,2%.

Така ситуація пояснюється заміщенням дорогих видів м'яса дешевими аналогами, причиною чого є різна ціна м'яса та м'ясних продуктів, а також низька купівельна спроможність населення.

Порівнюючи ціни та рівень споживання яловичини у 2007–2021 рр., можна зробити висновок, що із зростанням цін скорочувався рівень споживання яловичини (рис. 2). За досліджуваний період споживання яловичини зменшилось на 37%, а ціни зросли в 7,6 разів.

Споживання свинини у 2007–2013 рр. в цілому зростало, в 2014 та 2015 роках помітне різке скорочення споживання, проте, починаючи із 2016 року динаміка змінилась, і попри зростання цін, споживання свинини продовжило збільшуватися (рис. 3). Зменшення споживання свинини у 2014 та 2015 роках в основному спричинене погіршенням економічної ситуації в країні через воєнну агресію росії в 2014 році. Загалом за 2007–2021 рр. ціни зросли у 5 разів, а споживання свинини – на 29%.

Споживання м'яса птиці у 2007–2021 рр. незважаючи на зростання цін збільшувалось (рис. 4). У 2014–2016 рр. споживання м'яса птиці незначно скоротилось, після чого знову зростало аж до 2020 року. За 2007–2021 рр. загалом споживання збільшилось на 41%, а ціни на м'ясо птиці зросли в 5 разів.

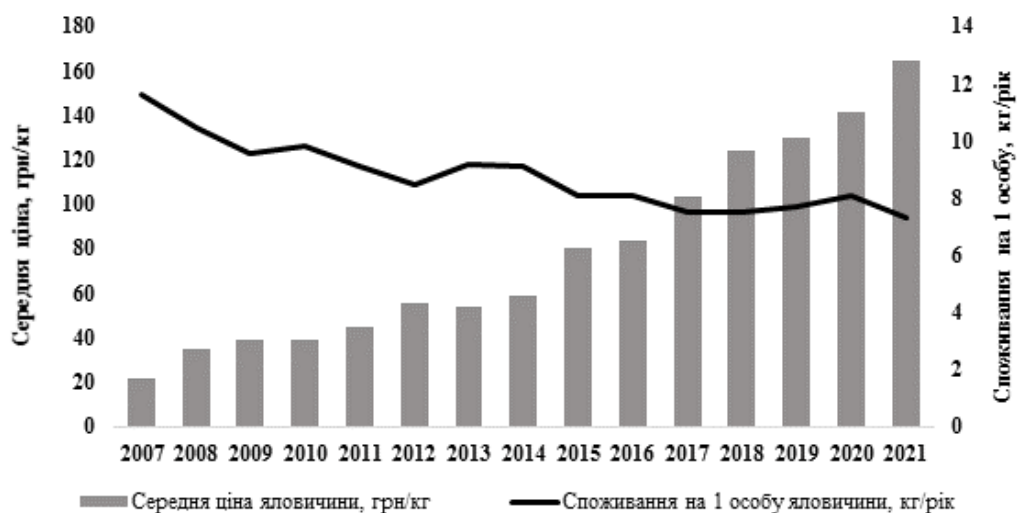

Рис. 2. Динаміка співвідношення середньої споживчої ціни та споживання яловичини
Джерело: Розраховано автором на основі даних [8]

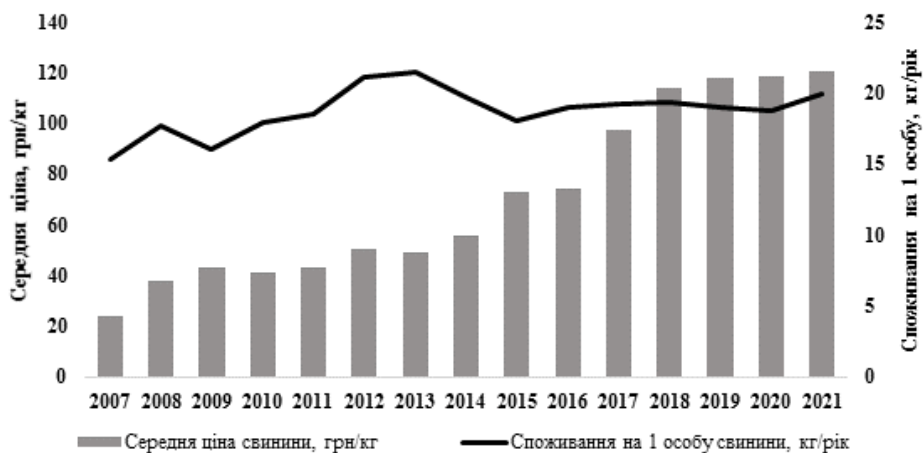

Рис. 3. Динаміка співвідношення середньої споживчої ціни та споживання свинини
Джерело: Розраховано автором на основі даних [8]

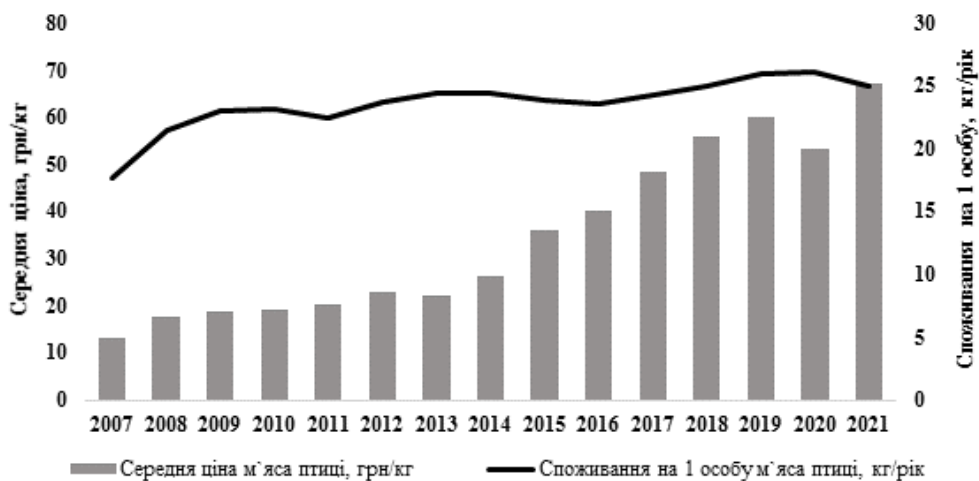

Рис. 4. Динаміка співвідношення середньої споживчої ціни та споживання м'яса птиці
Джерело: Розраховано автором на основі даних [8]

Отже, можна зробити висновок, що з підвищенням цін попит на яловичину знижувався. При чому ця тенденція строго дотримувалась протягом усього розглянутого періоду. На відміну від яловичини, споживання м'яса птиці у період з 2007 до 2021 рр. не так сильно залежало від змін ціни. Більше того, із збільшенням ціни – попит зростає. Така ситуація пов'язана із різницею в ціні на різні види м'яса. Якщо свинина зазвичай коштує на 20-30% менше ніж яловичина, то птиця часто дешевша більше як вдвічі. Зокрема, у 2021 році ціна на яловичину складала 164,86 грн/кг, свинину – 120,55 грн/кг, м'ясо птиці – 67,19 грн/кг. Динаміка співвідношення цін та споживання свинини більше схожа на динаміку цих показників по м'ясу птиці ніж по яловичині. Хоча м'ясо свиней є значно дорожчим за м'ясо птиці, воно все ж дешевше яловичини, що робить його більш привабливим для споживачів. Тому попит на свинину та м'ясо птиці стає тим більшим, чим більшою є ціна на інший вид м'яса – яловичину, а попит на яловичину зростає тоді, коли скорочується її ціна.

Важливим для нашого аналізу є також врахування доходів населення, адже так само як зростання цін, вони є вагомим елементом економічної доступності харчових продуктів для споживачів. У період з 2014 до 2015 року при збільшенні заробітної плати споживання м'яса та м'ясних продуктів скоротилось, що пов'язано із економічним потрясінням через вторгнення росії в Україну в 2014 році та анексію АР Крим. Після цього, починаючи із 2016 року споживання м'яса зростало з ростом доходів громадян аж до 2020 року. Лише у 2021 році споживання м'яса та м'ясопродуктів скоротилось.

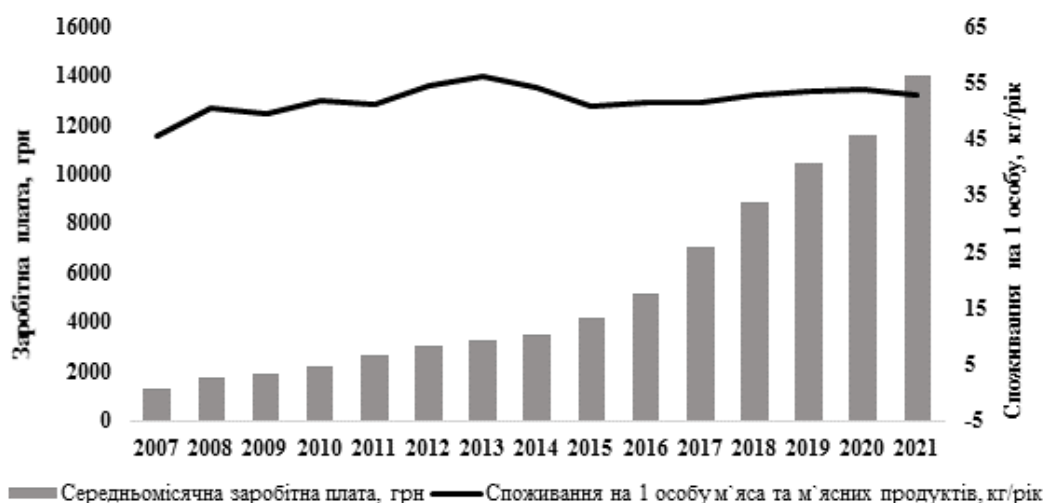

Рис. 5. Динаміка співвідношення середньомісячної заробітної плати та споживання м'яса та м'ясних продуктів

Джерело: Розраховано автором на основі даних [8]

Варто відзначити, що якщо аналізувати більш стабільний часовий період, то вплив росту доходів на збільшення споживання м'яса стає більш значущим. Наприклад, з 2007 до 2014 року відзначався стійкий тренд зростання доходів і споживання м'яса та м'ясопродуктів. При чому, підвищення чи зменшення попиту відповідало змінам у доходах населення України, що відображає вагомий вплив цього фактору на попит на м'ясо та м'ясну продукцію. Це було порушено лише значними потрясіннями економіки через воєнну агресію росії, що розпочалась у 2014 році та поглибилась повномасштабним вторгненням в Україну в 2022 році.

Отже, для кожного виду харчових продуктів різні фактори справляють вирішальне значення в зміні рівнів споживання. При зростанні ціни і так дорогого продукту, попит на нього скорочується, споживачі замінюють його на дешевші аналоги. Попит на харчові продукти середньої та нижчої вартості збільшується, якщо скорочується їх ціна і зростає

ціна на дорожчі продукти. Крім того, вагомий вплив має дохід громадян. Споживання харчових продуктів стає тим більшим і різноманітнішим, чим вищим є дохід споживачів, тобто зростає їх купівельна спроможність.

Висновки. Ціна на харчові продукти в умовах низької купівельної спроможності є важливим елементом продовольчої безпеки. Для забезпечення економічної доступності продовольства надзвичайно важливо сприяти гармонізації цін та купівельної спроможності населення в Україні. Через воєнні дії потерпають усі сфери життєдіяльності країни. Хоча нам не доступні свіжі данні щодо рівня споживання харчових продуктів, критичне зростання цін на них, при безперечному впливі цінового фактору на рівень попиту на продовольство, свідчить про значне погіршення економічної доступності харчових продуктів для населення в Україні. Зокрема, ціна на яловичину в лютому 2024 року сягнула 260,15 грн/кг, що більше середньорічної ціни 2023 року на 17,5%, а 2021 року – на 57,8%. Така ж ситуація характерна для інших продуктів. Свинина у 2024 році здорожчала від довоєнного рівня 2021 року на 49,2%, м'ясо птиці – на 31,4%. Крім того, втрата частини сировинних та промислових потужностей харчової промисловості, а також логістичних зв'язків через війну гостро ставить під питання можливість забезпечення споживачів харчовими продуктами в необхідних кількостях і якості в майбутньому. Це робить вкрай актуальною проблему забезпечення продовольчої безпеки в Україні, а також пошук ефективних важелів її регулювання.

Бібліографія

1. Huangfu P., Pearson F., Abu-Hijleh F. M., Wahlich C., Willis K., Awad S. F., Abu-Raddad L. J., Critchley J. A. Impact of price reductions, subsidies, or financial incentives on healthy food purchases and consumption: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet Planetary Health*. 2024. 8 (3). P. 197–212. [https://doi.org/10.1016/S2542-5196\(24\)00004-4](https://doi.org/10.1016/S2542-5196(24)00004-4).
2. Andreveva, T., Long, M. W., Brownell, K. D. The impact of food prices on consumption: A systematic review of research on the price elasticity of demand for food. *American Journal of Public Health*. 2010. 100(2). P.216–222. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2008.151415>.
3. Шуст О. А., Паска І. М., Крисанов Д. Ф., Ібатуллін М. І. Оцінка формування споживчого попиту на ринку продукції свинарства. *Агросвіт*. 2021. № 5–6. С. 17–23. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.5-6.17>.
4. Коваленко О. В., Бокій О. В. Засоби підтримки населення України для забезпечення продовольчої безпеки в умовах сучасних викликів. *Вісник аграрної науки*. 2023. № 11 (848). С. 77–86. <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202311-10>.
5. Колісник Г. М. Продовольча безпека України та особливості її розвитку. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2015. № 5. С. 72–76. http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2015_5_19.
6. Городняк І. В. Порівняльний аналіз впливу ціни на продукти харчування на споживання домогосподарств в Україні та країнах світу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2020. №43. С. 26-30. <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2020/43-2020/6.pdf>.
7. Деякі питання продовольчої безпеки: Постанова Кабінету Міністрів України. № 1379. Станом на 21.10.2011. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-п#Text>.
8. Державна служба статистики України. <https://ukrstat.gov.ua/>.
9. Picodi.com. Скільки грошей витрачають на їжу в Україні та інших країнах світу? <https://www.picodi.com/ua/mozhna-deshevshe/vytraty-na-yizhu-2023>.
10. Euromonitor International. <https://www.euromonitor.com/households>.

References

1. Huangfu P., Pearson F., Abu-Hijleh F. M., Wahlich C., Willis K., Awad S. F., Abu-Raddad L. J., Critchley J. A. (2024). Impact of price reductions, subsidies, or financial incentives on healthy food purchases and consumption: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet Planetary Health*. 8 (3). P. 197–212. [https://doi.org/10.1016/S2542-5196\(24\)00004-4](https://doi.org/10.1016/S2542-5196(24)00004-4).
2. Andreveva, T., Long, M. W., Brownell, K. D. (2010). The impact of food prices on consumption: A systematic review of research on the price elasticity of demand for food. *American Journal of Public Health*. 100(2). P. 216–222. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2008.151415>.
3. Shust O., Paska I., Krysanov D., Ibatullin M. (2021). Otsinka formuvannia spozhyvchoho popytu na rynku produktsii svynarstva. [Assessment of the formation of consumer demand on the market

of pig farming products]. Ahrosvit. [Agroworld]. № 5–6. P. 17–23. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.5-6.17>. [in Ukrainian].

4. Kovalenko O., Bokii O. (2023). Zasoby pidtrymky naselennia Ukrainy dlia zabezpechennia prodovolchoi bezpeky v umovakh suchasnykh vyklykiv. [Means of supporting the population of Ukraine to ensure food security in the conditions of modern challenges]. Visnyk ahrarnoi nauky [Bulletin of Agricultural Science]. № 11 (848). P. 77–86. <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202311-10>. [in Ukrainian].

5. Kolisnyk H. (2015). Prodovolcha bezpeka Ukrainy ta osoblyvosti yii rozvytku [Food security of Ukraine and peculiarities of its development]. Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy. [Socio-economic problems of the modern period of Ukraine]. № 5. P. 72–76. http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2015_5_19. [in Ukrainian].

6. Horodniak I. (2020). Porivnialnyi analiz vplyvu tsiny na produkty kharchuvannia na spozhyvannia domohospodarstv v Ukraini ta krainakh svitu. [Comparative analysis of the impact of food prices on household consumption in Ukraine and the world]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Ekonomika i menedzhment. [Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Economics and management]. № 43. P. 26–30. <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2020/43-2020/6.pdf>. [in Ukrainian].

7. Deiaki pytannia prodovolchoi bezpeky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy. [Some issues of food security: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. № 1379. As of 21.10.2011. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-п#Text>.

8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. [State Statistics Service of Ukraine]. (2024). <https://ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

9. Picodi.com. Skilky hroshei vytrachaiut na yizhu v Ukraini ta inshykh krainakh svitu? [How much money is spent on food in Ukraine and other countries of the world?]. (2023). <https://www.picodi.com/ua/mozhna-deshevshe/vytraty-na-yizhu-2023>. [in Ukrainian].

10. Euromonitor International. (2023). <https://www.euromonitor.com/households>.